

STOMATOLOGIYADA ASEPTIKA VA ANTISEPTIKA: ASOSIY TAMOYILLARI

Zokirova Huriyatxon Kazimovna

*KIUT Namangan filiali,
Tibbiy fundamental fanlar kafedrası o'qituvchisi*

Annotatsiya. *Ushbu maqolada stomatologiya amaliyotida aseptika va antiseptikaning tutgan o'рни, ularning asosiy usullari va turlari yoritilgan. Bemor va tibbiyot xodimlarining xavfsizligini ta'minlashda sterilizatsiya va dezinfektsiya jarayonlarining ahamiyati, shuningdek, xavfli chiqindilarni boshqarish qoidalari tahlil qilingan.*

Kalit so'zlar: *Aseptika, antiseptika, stomatologiya, sterilizatsiya, dezinfektsiya, infeksiyon xavfsizlik, avtoklavlash, quruq issiqlik, tibbiy chiqindilar, mikrobgа qarshi kurash.*

Ключевые слова: *Асептика, антисептика, стоматология, стерилизация, дезинфекция, инфекционная безопасность, автоклавирование, сухой жар, медицинские отходы, противомикробная борьба.*

Keywords: *Asepsis, antiseptis, dentistry, sterilization, disinfection infectious safety, autoclaving, dry heat sterilization, medical waste management, antimicrobial measures.*

Zamonaviy stomatologiyaning asosiy vazifalaridan biri nafaqat sifatli davolash, balki muolajalar jarayonida infeksiyon xavfsizlikni to'liq ta'minlashdir. Aseptika va antiseptika tadbirlari majmuasi stomatologik kabinetlarda nozokomial (shifoxona ichki) infeksiyalarning tarqalishini oldini olishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ushbu maqolada (yoki ma'ruzada) stomatologiya amaliyotida qo'llaniladigan sterilizatsiya usullari, dezinfektsiya vositalari va aseptik ish tartibining fundamental tamoyillari ko'rib chiqiladi. Tish shifokorligida aseptika va antiseptika bemor va tibbiyot xodimlarining xavfsizligini ta'minlovchi asosiy tamoyillardir. Stomatologik muolajalar davomida qon, so'lak va to'qima suyuqliklari bilan bevosita aloqa mavjudligi sababli, turli infeksiyon kasalliklar (Gepatit B, C, OITS, sil) yuqish xavfi juda yuqori bo'ladi. Shu sababli, infeksiya tarqalish zanjirini uzish va xavfsiz ish muhitini yaratish har bir mutaxassisning ustuvor vazifasidir [1].

Stomatologik muolajalar davomida asbob-uskunalar va ishchi maydonning mikrob bilan ifloslanish xavfi juda yuqori hisoblanadi. Gepatit B, C va OIV kabi xavfli infeksiyalar tarqalishining oldini olish uchun har bir stomatolog aseptika va antiseptika qoidalarini mukammal bilishi shart. Aseptika - infeksiyaning yaraga tushishiga yo'l qo'ymaslik bo'lsa, antiseptika - mavjud mikroblarni yo'qotishga qaratilgan choralardir. Ularning uyg'unlikda qo'llanilishi davolash sifatining bosh kafolatidir [9,10].

Aseptika - bu jarohatlarga, to'qimalarga va asboblarga mikroorganizmlarning tushishini oldini olishga qaratilgan chora-tadbirlar majmuidir. U mutlaqo steril muhit yaratishni nazorat qiladi.

Aseptikaning quyidagi turlari mavjud:

Fizik usul: Issiqlik bilan ishlov berish va nurlanish.

[illegible]

2-rasm. Tibbiy asboblarni avtoklavda sterilizatsiya qilish jarayoni.

Stomatologiyada asboblarni qayta ishlashda ikki muhim jarayon ajratiladi:

Xususiyati	Sterilizatsiya	Dezinfeksiya
Maqsadi	Barcha mikroorganizmlarni (shu jumladan sporalarni) to'liq yo'q qilish.	Patogen mikroorganizmlarning ko'pchiligini yo'q qilish (sporalar qolishi mumkin).
Qo'llanishi	Jarrohlik vositalari va stomatologik asboblari.	Ish joylari, yuzalar va umumiy tibbiy buyumlar.
Usullari	Avtoklavlash (yuqori bosimli bug'), quruq issiqlik (160°C–180°C).	Kimyoviy vositalar (xlor, fenol), qaynatish, UB-nurlar.

Chiqindilarni boshqarish va xavfsizlik:

Stomatologiya amaliyotidan kelib chiqadigan o'tkir, yuqumli va farmatsevtik chiqindilar ekologik xavfsizlik nuqtayi nazaridan to'g'ri boshqarilishi shart. Bu jarayon tasniflash, maxsus markirovka qilingan idishlarga qadoqlash va litsenziyalangan kompaniyalar tomonidan utilitatsiya qilishni o'z ichiga oladi.

Ehtimoliy xatolar va oqibatlar: Asboblarni noto'g'ri sterilizatsiya qilish yoki shaxsiy himoya vositalaridan foydalanmaslik bemorlarda infeksiya rivojlanishiga, shifokor sog'lig'iga xavf tug'dirishiga va huquqiy javobgarlikka sabab bo'lishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda stomatologiya amaliyotida aseptika va antiseptika tadbirlarini tizimli qo'llash - davolash jarayonining xavfsizligi va samaradorligini belgilovchi asosiy omildir. O'tkazilgan tahlillar asosida quyidagi xulosalarga kelindi:

- Infektsion nazoratning yaxlitligi: Aseptika va antiseptika usullarining o'zaro uyg'unligi stomatologik aralashuvlar davomida nozokomial infeksiyalar va gemokontakt (qon orqali yuquvchi) kasalliklar tarqalishining oldini olishda bosh kafolat hisoblanadi [9,10].

- Texnologik modernizatsiya: Zamonaviy yuqori samarali dezinfeksiyalovchi moddalar va B-klassdagi avtoklavlash tizimlaridan foydalanish sterilizatsiya zanjirining ishonchligini oshiradi hamda mikrobial rezistentlik (chidamlilik) shakllanishi xavfini kamaytiradi.

- Kasbiy xavfsizlik: Klinik standartlarga qat'iy rioya qilish nafaqat bemorlar salomatligini muhofaza qiladi, balki tibbiyot xodimlarining sanitariya-epidemiologik xavfsizligini ta'minlashda ham strategik ahamiyat kasb etadi.

Aseptika va antiseptika qoidalariga qat'iy rioya qilish stomatologiya amaliyotida asoratlarning oldini olish va davolash natijalarini yaxshilashning garovidir. Bu nafaqat tibbiy majburiyat, balki bemorlar sog'lig'i va ishonchining kafolatidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Zokirova H. K. Stomatologiyada aseptika va antiseptika materiallari. KIUT Namangan filiali, 2026.

2. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi. "Stomatologiya muassasalarida sanitariya-gigiyena va epidemiyaga qarshi tartibni ta'minlash to'g'risida"gi amaldagi SanQvaN (Sanitariya qoidalari, normalari va gigiyena normativlari).
3. Bekjanova, S. S., & Murtazaev, S. S. (2021). Terapevtik stomatologiya. Toshkent: "Yangi asr avlodi". (O'quv qo'llanmada aseptika bo'limlari mavjud).
4. Zufarov, S. A. (2018). Terapevtik stomatologiya. Darslik. Toshkent.
5. Clemente, C. (2020). Infection Control in the Dental Office. Springer International Publishing.
6. Miller, C. H., & Palenik, C. J. (2018). Infection Control and Management of Hazardous Materials for the Dental Team. Elsevier Health Sciences.
7. Cochran, M. A. (2019). Asepsis and Infection Control in Dental Practice. Clinical Dentistry Journal.
8. World Health Organization (WHO). (2024). Standard precautions in health care: Asepsis and antisepsis protocols.
9. Kamalova, G., & Ibrokhim, K. K. (2016). Age features echoparameters uterus before menstruation with ovulation in a left-handed girls aged 13 to 23 years. In The Twelfth European Conference on Biology and Medical Sciences (pp. 39-44).
10. Gulyamovna, K. G., & Turgunovna, Q. Z. Normal Ultrasonic Parameters OF Avaries OF Girls From 13 Years Till 23. World Bulletin of Public Health, 44, 7-11.